

О. Јашар-Насијева

ЗА НЕКОИ ФОНОЛОШКИ ИЗМЕНИ ВО ГОВОРОТ НА ТУРСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ВО ГОСТИВАРСКО

1. Во овој прилог ќе се потрудам да изнесам некои од поважните фонолошки особености на турскиот говор што денес се зборува во Гостивар и во неколкуте околни села населени предимно со турско население. Забелешките што ги изнесувам се резултат на анализа на устен материјал што го собрав на теренот во текот на 1967/68 година. За прибирањето на материјалот не се ограничив, како што тоа најчесто се прави, само на постари информатори, туку и на тие од средната и помладата генерација, со цел да ја опфатам структурата на денешниот турски говор во Гостиварско. Колку што ми е познато од литературата, за овој турски говор досега не е пишувано, а не е објавен ни некој дијалектолошки материјал¹).

Турците во Гостиварскиот крај претставуваат денес само еден мал процент од населението, процент кој е далеку понизок од процентот на турското население во минатиот век, та дури и од првите децении на овој век. По однос на прашањето за потеклото на ова население треба да се констатира дека е тоа доста различно²). При изучувањето на нивниот говор овој факт претставува посебен значај³). Под гостиварски турски говор овде го подразбирам оној турски говор што денес се зборува во Гостивар и четирите гостиварски села: *Врайчишије*, *Горна Бањица*, *Долна Бањица* и *Здуње*⁴). Сите четири села се наоѓаат во непосредна близина на градот Гостивар.

¹) Извесни податоци за овој говор дава J. Németh во својот прилог *Traces of the Turkish Language in Albania*, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, tomus XIII, 1961, стр. 9—29. Меѓутоа, некои од овие податоци, со оглед на тоа што неговиот информатор „Ahmed from Kosova“ изворно не го познавал гостиварскиот турски говор, отстапуваат од облиците и примерите што ги забележав на теренот.

²) Cf. меѓу другото Јован Трифуновски, *За џурското население во полошките села*, Годишен зборник на Филозофскиот факултет, кн. 6, Скопје 1953.

³) Во врска со ова cf. Tadeusz Kowalski, *Les Turcs et la langue turque de la Bulgarie du nord-est*, *Prace Komisji orientalistycznej* Nr 16, Krakow, 1933, стр. 3.

⁴) До неодамна покомпактно турско население имало и во селата *Дебреше*, *Врушок* и *Мало Турчане*. Од говорот на некои од нив што се задржале во Гостивар се заклучува дека се работи за ист турски говор.

2. Не преценувајќи ја улогата на билингвизмот во развојот на јазиците во контакт и посебно, во развојот на турскиот гостиварски говор кој се развива долго во непосреден допир со македонскиот и албанскиот јазик, овде ќе се задржам на некои промени што според мене можеле да настанат, и доследно да се спроведат, во фонолошкиот систем на овој говор под влијание на повеќејазичната ситуација во оваа говорна област. Во врска со ова се забележува, пред сè, дека во јазичката свест на турското население од овој крај истовремено е присутен, во поголем или помал опсег, уште и системот на македонскиот, односно на албанскиот јазик, а кај помладите говорни субјекти не ретко дури и системите и на двата јазика. Преминувањето од едниот код (code) на друг, а често служењето и со двата истовремено, се секако главните причини што во структурата на едниот јазик се јавуваат особености од другите и тоа не само на лексичко туку и на фонолошко и дури на морфолошко-синтаксичко ниво. Токму поради ова нема да се претера ако се рече дека низа појави и тоа не само во гостиварскиот турски, туку и во албанскиот и во македонскиот говор од овој крај, можат да се објаснат само ако се има предвид лингвистичката положба во оваа област и односите меѓу јазици што подолго се развиваат во тесна симбиоза.

Макар што се поделени мислењата во врска со значењето и употребата на терминот билингвизам, сметам дека познавањето на македонскиот јазик кај турското население од овој крај е толкаво што може слободно да се зборува за оваа појава и за нејзините резултати. Овде би можело да се зборува за билингвизам како колективна појава а според Б. Хавранек би имале дури случај на таканаречен „тотален билингвизам⁵⁾“. Влијанието и резултатите на ваквиот билингвизам, колку што може да се забележи, се особено силни веќе во сегашната фаза од развојот на овој турски говор. Турското население овде, надвор од куќата, во градот и по установите, се служи со македонскиот јазик. Паѓа в очи исто така дека Турците од овој крај без особено големи тешкотии се запознаваат со македонскиот јазик и, како што констатирав, доста рано и за релативно кусо време го совладуваат нужниот минимум за секојдневно комуницирање со македонското население.

Што се однесува до прашањето за степенот на познавањето на македонскиот јазик, може да се рече дека е тој различен и дека зависи, пред сè, од социјалната и културната средина на говорителите а потоа и од нивната возраст и од полот. Во врска со ова се заклучува дека мажите скоро без исклучок, го познаваат и активно се служат со македонскиот гостиварски говор. Оваа констатација се однесува и на децата од школската возраст, особено на машките кои се повеќе ориентирани на живот надвор од куќата. Кај жените, општо земено, активното познавање на втор јазик, се јавува во поограничена форма. Во периодот од завршувањето на училиштето па до мажењето, макар што во најголем број случаи го разбираат македонскиот јазик, тие се служат единствено со турскиот

⁵⁾ Bohuslav Havranek, *Problematika miješanja jezika*, Zadarska revija, god. XIII, br. 3, str. 178—179.

јазик. Исклучок од ова претставуваат оние случаи во кои се работи за одржување тесни соседски контакти со македонското население.

По однос на проблемот за коректноста при употребата на македонскиот јазик од страна на турското население, се констатира дека се сепак ретки случаи во кои би можело да се зборува за некоја поголема перфектност. Ова се должи секако на суштествените разлики во нивните јазични системи.

Познавањето на албанскиот јазик, како втор, се јавува скоро редовно кај постарата генерација Турци, додека кај средната и најмладата генерација, албанскиот јазик доаѓа на трето место.

3. Во секојдневниот живот турското население го употребува меѓу себе исклучиво својот мајчин јазик. Но, поради екстралингвистички причини, меѓу кои од посебен значај се: оддалеченоста од поголемите турски културни центри и литературниот турски јазик, изолираноста од компактно турско население, различното етничко потекло, мешовитите бракови и долговековната симбиоза со македонското и подоцна со албанското население, овој турски говор, впрочем како и најголемиот дел периферни говори, се карактеризира со мошне ограничени изразни можности и средства. Во последните децении, како што е познато, ова население има можности духовно да се издигнува на својот јазик но, засега, и овој развој, во најарен случај, завршува со осумгодишното школување. Оттаму осредно познавање како на турскиот така и на македонскиот јазик кај поголемиот дел од населението, особено селското. Ова, се разбира, го кочи во голема мера и нивниот економски и општествен развој. Се забележува дека е многу мал бројот на оние што успеваат во поголема мера да го совладаат турскиот или македонскиот литературен јазик. Паѓа в очи исто така дека директни и индиректни контакти со литературниот турски јазик скоро не постојат. Со ова практички не е можно снабдување со нови лингвистички средства од фондот на литературниот јазик за изразување на нови поими и содржини. Кон ова треба да се додаде и фактот дека се забележува намалување на креативните способности кај говорителите за создавање нови јазични средства и недоволно користење на своите сопствени дијалектни извори и можности. Во тесна врска со овие две појави е и скоро исклучивата ориентација кон заемање на лингвистички елементи. Поради сето ова се има впечаток дека нивниот однос кон мајчиниот јазик, а исто така и кон туѓите елементи, е скоро индиферентен. Интересно е, меѓутоа, да се одбележи дека од друга страна констатирав наголемување способноста и вештината на учење на македонскиот и албанскиот јазик. Така на пример, за разлика од лингвистичката положба во минатото кога бројот на Турците билингви, од познати причини, бил многу ограничен, денешната ситуација е сосем изменета; Турци билингви и трилингви се среќаваат скоро редовно.

Освен турското население, турскиот јазик, во ова подрачје, го познава денес и еден ограничен дел постари Мекедонци, особено оние што живеат во маали или села во кои основниот дел на населението го сочинуваат Турци. Во контактот со Турците, тие скоро редовно го употребуваат турскиот јазик за разлика од помладите Македонци, на кои и самите Турци им се обрнуваат на македонски. Со турскиот јазик, во

контакт со турското население, се служат и некои Албанци од постарата и средната генерација. Во гореспомнатите села каде што бројот на албанското население, во однос на турското, е доста ограничен, турскиот јазик го познаваат и албанските жени а не ретко и децата. Се разбира дека и степенот на познавањето на турскиот јазик, т.е. на турскиот говор од овој крај, од страна на македонското и албанското население, е различен и дека варира од субјект до субјект. Оттаму и разликите во степенот на интерференција на овие јазични системи.

4. Гостиварскиот турски говор, според поделката на унгарскиот турколог Ј. Немет, влегува во рамките на западнорумелиските турски говори⁶⁾. Тој ги содржи сите особености што ги карактеризираат овие говори. Но, она што посебно би се однесувало за овој говор, тоа е дека тој, барем засега, се одликува и со низа иновации и неуредносни. Најголемиот дел од овие елементи се должат секако на различното потекло на населението (доселено и исламизирано) и на континуираната симбиоза со македонското и албанското население. И, токму овие особености, што во извесна смисла го диференцираат од некои други поблиски и подалечни турски говори, придонесуваат донекаде за негово нивелирање и кристализирање во посебна говорна целина.

Двојното влијание на македонскиот и албанскиот јазик е во голема мера причина што во овој говор дошле до израз извесни развојни тенденции што инаку се познати и во некои други турски говори а исто така некои измени се спроведени подоследно. Во врска со ова се констатира дека некои особености се загубиле и дека се појавиле некои иновации кои во извесна смисла го приближуваат овој говор до јазичите под чие влијание се развива. Овде би требало да се подвлече дека јазичните елементи од македонскиот се инфилтрираат во гостиварскиот говор, директно, без посредство, и тоа по устен пат.

5. По однос на измените од фонолошки карактер, како најкарактеристична црта на вокализмот на овој говор се изделува отсуството на фонемата δ . За разлика од вокалниот систем на турскиот литературен јазик и големиот дел турските дијалекти, овој говор има седмочлен вокален систем. Така, наспроти на $\frac{a, \acute{i}, o, u}{e, \acute{i}, \delta, \acute{u}}$ во системот на литератур-

ниот турски јазик, во нашиот говор имаме $\frac{a, \acute{i}, \delta, u}{e, \acute{i}, -, \acute{u}}$. Од ова споредување јасно се гледа дека отсуството на вокалната фонема δ ја нарушува симетријата на основните вокали. Тука е важно да се укаже и на фактот дека фонемата δ не се среќава во вокалните системи на македонскиот и албанскиот јазик, како и на фактот што со оваа измена доаѓа и до намалување разликите во бројот на вокалните системи на трите јазика. (Сп.: во македонскиот гостиварски: $a, e, u, o, y, \acute{a}$ каде имаме шесточлен вокален систем⁷⁾ и во албанскиот гостиварски говор $a, e, \acute{i}, o, u, y, \acute{e}$ каде

⁶⁾ J. Németh, *Zur Einteilung der türkischen Mundarten Bulgariens*, *Bulgarische Akademie der Wissenschaften*, Sofia, 1956.

⁷⁾ Божо Видоески, *Кон разграничувањето на јазичните говори*, *Зборник за филологију и лингвистику*, књ. IV—V, Нови Сад, 1961—1962.

се јавуваат седум члена.). Фонемата *ö*, која се наоѓа само во почетниот слог, во овој говор редовно се заменува со блиската фонема *ü*. Така на пример: *üdünc* „заем“, *ümiür* „живот“, *üfke* „јад, гнев“, *ürnek* „образец, модел“, *üksüis* „сираче“ за *ödünc*, *ömiür*, *öfke*, *örnek*, *öksüz* во литературниот јазик (ваквата супституција се среќава на пример и во скопскиот турски говор⁸). Исклучок од ова престапуваат неколку ограничени случаи кога среќаваме супституција со *o* како во примерите *dort* „четири“ и *k'or* „слеп“ за *dört* и *kör*. Во врска со оваа појава треба да се напомене дека тенденцијата за замена на староосманските фонемите *ö* и *ü* со *o* и *u*, односно со еден преоден глас *ö* и *ü* е позната и во некои други турски говори⁹). Но, она што паѓа овде в очи тоа е дека процесот *ö* > *ü* најдалеку се развил. Како резултат на оваа супституција се јавува значително наголемување на фреквенцијата на фонемата *ü* во овој говор со што понатаму се зацврстува и неговата позиција.

Изговорот на вокалните фонемите во овој говор, инаку колку што забележав, не се разликува од изговорот на истите во литературниот јазик. Се забележува само позатворен изговор на фонемите *a* и *e* пред *r* во наставката за плурал *-lar/-ler -lâr/-lêr*. Овој изговор кај некои говорители се поклопува скоро сосем со изговорот на темниот полувокал (*ä*).

Во консонантскиот систем на гостиварскиот турски говор се забележува проширување со една нова фонема. Имено, имаме појава на африкатот *ç* (*ts*). Оваа фонема инаку се среќава во фонолошките системи и на македонскиот и на албанскиот јазик. Нејзиното импортирање и полното интегрирање, или како што А. Мартине вели „привлекување“ (*attraction*¹⁰) во консонантскиот систем на овој говор секако се должи на повеќе фактори. Пред сè, треба да се укаже на фактот што во овој говор се инфилтрирал многу голем број лексички заемки што ја содржат оваа фонема. Од друга страна, звуквата реализација на оваа фонема всушност резултира од комбинација на веќе позната артикулација на фонемите *t* и *s*. Денес, фонемата *ç* (*ts*) зазема посебно место во фонолошкиот систем на овој говор. Таа се среќава во секојдневна употреба и тоа како во низа топоними и топографски називи (од типот на *Larinovisa*, *Trebenitsa*), така и во апелативи (*tsapo* (алб.) „коза“, *butso* „теле“), потоа во образувања со македонскиот морфолошки елемент *-уца /-itsa/ Asajntsa*, *yogurdžitsa*, *okuydžitsa*) и најпосле во големиот број замеки од интернационалната лексика (*konferentsiya*, *administratsiya*, *kantsalariya*, *organizatsiya*). Некогашната пракса во румелиските говори, а денес сеуште и во литературниот турски јазик, фонемата *ç* (*ts*) да се замени со

⁸) Во транскрипцијата ги следев принципите изложени во *Philologiae Turcicae Fundamenta*, Wiesbaden, 1959, tomus primus, стр. XIV. За означување на новиот африкат го употребуваме *ts*, за изразито палатално $k = k', h''$ $g = g', g''$, за редуцираните *a* и *e ä, é*, за преодниот глас меѓу *ö* и *o = ö*.

⁹) Cf. J. Németh, *Le passage ö > ü dans les parlers turcs de la Roumelie nord-ouest*, Rocznik orientalistyczny, 17, стр. 114—121.

¹⁰) André Martinet, *Economie des changements phonétiques — Traité de phonologie diachronique*, Verne, 1955 каде авторот, на стр. 80—81, обрнува посебно внимание на привлекувањето на системот (*attraction du système*) не негирајќи ја истовремено улогата на празните места (*caesures vides*) во фонолошкиот систем.

акустички најблиската за турските говорители фонема *ç*, не се среќава во новите заменки, бидејќи коректниот изговор на оваа фонема денес не претставува никакви тешкотии кај турското население од Гостиварскиот крај.

Во врска со овие две појави (отсуството на фонемата *ö* и внесувањето на *ts*), се поставува меѓу другото и прашањето кои други внатрешни и надворешни фактори придонесле за овие две значајни измени. Покрај веќе наведените причини значајни се секако и следните неколку моменти. Фактот што елиминирањето на *ö* од вокалниот систем на овој говор не повлекло, колку што може да се забележи, некои други ланчани измени, секако поради тоа што *ö* нема некоја дистинктивна функција, го има олеснето нејзиното наполно супституирање со вокалната фонема *i*. Празното пак место во консонантизмот, појавата макар и ретка на *ç* (*ts*) како позициона варијанта (сп.: *yatsi* (читај *ya-tsi*) „вечерна молитва“ или *tsis* „молчи“ за *sis-* (во Охрид *çis-*), покрај големиот број заемки во чијшто состав влегува овој африкат, се секако главните фактори што го овозможиле интегрирањето на оваа фонема в консонантскиот систем на гостиварскиот говор.

Недостиг на писмени материјали го отежнува датирањето на овие две појави, така што прашањето за нивната хронологија не би можело со поголема прецизност да се определи. Врз основа на фактот што *ö* > *i* е појава доследно спроведена кај сите говорители и во сите зборови, како и врз основа на анализата на нејзината супституција во турските заемки во македонските народни говори, би можело да се заклучи дека елиминирањето на *ö* е доста стара појава. Импортирањето пак на фонемата *ç* (*ts*), која засега се наоѓа само во заменките и во образувањата со македонскиот морфолошки елемент *-ица*, е релативно рецентна појава.

6. Што се однесува до прашањето за другите промени настанати на фонолошко ниво и за чијшто развој определена улога одиграл фактот со македонскиот, и донекаде со албанскиот јазик, ќе ги одбележиме следните:

а) *намалување ујошреба на геминатии*. — Тенденцијата за квалитативна измена на артикулацијата на геминатите е доста јасно изразена во овој говор. Губењето на геминатите е појава што е карактеристична особено за зборови што се во широка употреба. Така на пример *kuvet* „снага, сила“, *evel* „пред“ за *kuvvet* и *evvel*. Меѓутоа, оваа појава не е доследно спроведена насекаде ниту кај сите говорители подеднако. Забележав дека во зборовите од религиозна терминологија и кај постарите говорители, геминатите се задржуваат: *allah*, *sünnet*, Тие се пазат, поправо се изговараат со поголем интензитет и во случаи кога се сака постигнување поголема експресивност: *dikkat!* „внимание!“, *tüybe yarabbil* (*töybe yarabbi*) „боже пази“ и слично. Покрај тоа што опозицијата *-bb/-b-* нема дистинктивна функција, и оваа појава на поедноставување на геминатите е процес кој датира секако од порано и истовремено процес кој би можел да се смета како подзасилен под влијание на околните јазици.

b) *шенгенција* за *јосилно јалалализирање* на консонантните *јред вокали* од *јреден ред*. — Оваа појава е особено карактеристична за консонантските фонеме *k* и *g*. Сп.: *k'itar*, *g'erček* па дури и пред вокали од заден ред *k'or*, *g'ol*. Меѓутоа, треба да се подвлече дека ова смекчување во нашиот говор не оди до *č*, *dj*, како што е тоа случај во некои други турски говори, на пример во косовските¹¹.)

с) *губење на h*. — Во најголем број случаи оваа фонема се губи и тоа без траги. Сп.: *aykîr-* „пее“, *afta* „седмица“, *astane* „болница“ за *haykîr-*, *hafta*, *hastane*. Покрај примери на ваквото наполно губење на *h*, забележавме случаи кога тоа се запазува со ослабена артикулација: *gûnah* „грев“, *rahâat* „слободен, раат“ *ihtiyar* „стар“ и др. Паѓа в очи дека оваа фонема се пази најарно во зборови од религиозната терминологија, што е сосем и разбирливо. Губењето на *h* кај турското и муслиманското население, под влијание на контактот со словенското население, е забележано и во други области од нашата земја¹²).

d) *ојџаѓање на ејенџејски и јројејџички гласови*. — Карактеристично е дека оваа појава се среќава не само кај новопозајмените зборови туку и кај постарите. Така на пример се слуша: *stanitsa*, *spanak*, *Strumitsa* наместо поранешните: *istasyon*, *ispanak*, *Ustrumca* (но секогаш *Istanbul*, *Izmir*).

e) *зайврднување на мекојо и јолумекојо l*. — За разлика од спротивното влијание што турскиот го извршил во минатото врз македонскиот фонолошки систем, и кое придонесло во некои македонски говори да се задржи процесот на затврднување на мекото *l*, па дури во некои други да се востанови опозицијата *l : l'*¹³) во овој говор имаме примери од типот на : *dil* „јазик“, *el* „рака“, *laf* „збор“ каде што наместо преднојазично, мекo *l*, имаме потврд, скоро веларен изговор. Артикулацијата на оваа фонема е уште потврда во примери како *çiplak* „гол“, *yola-* „испрати“ и дури и пред вокали од преден ред: *telem*, *Alim*, *Selim* и слично. Полумек изговор на *l*, т.е. едно средно *l* се среќава само во некои зборови од арапско потекло, пред *â* и *û*. Така: *isl'a* „добро“, *il'aç* „лек“, *Ġazim* „треба“.

f) *иницијална мекост*. — Оваа појава се забележува во образувања со помош на *-ица*. Така, покрај *Bajntsa* (изговор преземен од македонското население), сретнавме *Asayntsa*, *Šabayntsa* и други.

g) *измени во дисјрибуцијата и фреквенцијата на огделни гласови* како и внесување на нови гласовни, особено консонантски групи, пред се во иницијална и финална позиција. Овие измени се должат главно на големиот број лексички македонизми што ги среќаваме во овој турски говор. Паѓа дури в очи и појава на консонантски групи составени од три па и повеќе консонанти (сп.: *opština*, *država*). Овие консонантски групи ниту се разбиваат ниту пак се упростуваат, како што тоа бил порано случај во заемките и како што е тоа пракса и денес во литературниот турски јазик. Изговорот на вакви нови и непознати консонантски

¹¹) Изразито мек изговор на овие консонанти забележав само во неколку примери

¹²) Павле Ивиќ, *Два главна јрвца развоја консонантизма во срјскохрватском езикy*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књ. II, 1957, стр. 176.

¹³) Блаже Конески, *Историја на македонскиот јазик*, Скопје, 1956, стр. 56.

групи е сосем совладан, и како што се забележува, не претставува никаква тешкотија поради тоа што турското население македонизмите ги прима директно, по акустичен пат, при што има можност и да го имитира македонскиот изговор.

Покрај овие, и некои други појави, карактеристични за говорот на гостиварските Турци, треба да се одбележи многу честото отстапување од познатиот турски закон за вокална хармонија. Оваа тенденција се среќава како кај новите замекни така и кај постарите и, што е уште поважно, дури и кај зборови од домашно потекло. Кај заемките доаѓа поради нивното неадаптирање кон турскиот фонолошки систем а кај зборовите од домашно потекло поради генерализирање на една од четирите, односно двете, можни варијанти на афиксите. Од ова произлегува понатаму дека системот на „совршената симетрија” во овој говор наполно се нарушува¹⁴). Од друга страна, меѓутоа, бројот на можните комбинации од секвенци на вокали значително се наголемува¹⁵).

O. Jašar-Nasteva

A PROPOS DE CERTAINS CHANGEMENTS PHONOLOGIQUES DANS LE PARLER TURC DE LA REGION DE GOSTIVAR

Résumé

Dans le présent article, l'auteur s'occupe du parler turc de la région de Gostivar, dans la Macédoine de l'ouest. Selon l'auteur, on constate dans ce parler, des éléments linguistiques étranges à la structure de la langue turque et ceci sur trois niveaux: phonologique, morpho-syntaxique et lexical. Ces innovations sont le résultat de l'interférence des systèmes linguistiques différents dans cette région plurilingue. L'auteur n'examine, pourtant, que certains traits nouveaux du système phonologique de ce parler.

Partant des matériaux recueillis sur place, l'auteur constate et étudie de plus près deux innovations qui lui paraissent être les plus importantes, savoir: *suppression* de *ö* du système vocalique et *introduction* de *ts* dans le système consonnantique. Quant aux autres changements phonologiques, l'auteur constate les phénomènes suivants: réduction de l'emploi des géminées, palatalisation plus accentuée des consonnes devant les voyelles antérieures, disparition de *h*, suppression des voyelles épenthétiques et prothétiques, durcissement de *l* mouillé, changement dans la distribution et la fréquence de divers phonèmes (groupes consonnantiques et séquences des voyelles).

¹⁴) J. Deny, *Structure de la langue turque*, Conférence de l'Institut de linguistique de l'Université de Paris, IX, 1949, str. 35.

¹⁵) Cf. меѓу другото и Louis Bazin, *Note sur la fréquence des voyelles turques*, Németh Armaganin'dan ayribasim, Ankara, 1962, str. 61—68.